

Напрями реструкції плодоовочеконсервних підприємств

Трансформаційні процеси економіки України обумовили появу різних форм перетворень підприємств (реструктуризація, реінжиніринг, санація та ін.), серед яких найбільш поширеною і навіть універсальною формою перетворень, яка забезпечує адаптацію підприємства до зовнішніх умов господарювання, виявилась реструктуризація. Це було обумовлено особливостями та недоліками структурної реформи на етапі перехідного періоду. В сучасних умовах швидкозмінного зовнішнього середовища, процес реструктуризації набуває не епізодичного, а перманентного та превентивного характеру.

Реструктуризація, як економічне явище та економічна категорія, є порівняно новим предметом наукових досліджень, і усталеного поняття її сутності в економічній літературі все ще остаточно не сформовано [1,2,3, 4, 5, 6, 7]. Визначеними на сьогоднішній день можна вважати такі позиції: реструктуризація — це спосіб адаптації до зовнішнього середовища, який відбувається шляхом зміни пропорцій та структур. Важливим питанням при цьому є розшифрування складових реструктуризації, тобто, що саме в діяльності підприємства підпадає під цей процес.

Метою написання статті було уточнення сутності реструктуризації відповідно до якої запропонувати концептуальні підходи до реструктуризації підприємств плодоовочеконсервної промисловості.

Реструктуризація — це зміни структури системи. Якщо під структурою ми розуміємо організаційну структуру, то реструктуризація — це зміна організаційної структури, якщо розглядається структура бізнесу, то реструктуризація — це зміна напрямків та пропорцій бізнесу. Таким чином, залежно від типів структурного зрізу системи виникають і напрямки проведення відповідних їм змін. У зв'язку з цим виникає необхідність визначення основних структурованих систем та функціональних напрямків діяльності підприємства, які в подальшому будуть потребувати реструктуризації. Розглядаючи підприємство, як складно структу-

ровану систему, яка споживає ресурси (матеріальні, нематеріальні, трудові) та виробляє продукцію або якісь бізнесові послуги, пропонуємо виділити такі складові в межах реструктуризації.

Реструктуризація бізнесу передбачає визначення видів діяльності, структури асортименту, продукції та послуг залежно від кон'юнктури ринку.

Реструктуризація ресурсів це зміна структури матеріальних ресурсів (основних та обігових засобів), трудових та фінансових ресурсів, що обумовлюється реструктуризацією бізнесу та систем.

Реструктуризація систем передбачає структурування систем менеджменту, маркетингу, виробничої та корпоративної, що пов'язано зі зміною значення окремих функціональних напрямків діяльності підприємства залежно від структурних зрушень на макрорівні.

Узагальнюючи вищесказане, пропонуємо таке визначення суті реструктуризації. Реструктуризація підприємства — це процес, який надає можливість суб'єктам господарювання привести свою діяльність у відповідність до макроекономічних зрушень в економіці країни шляхом зміни структури бізнесу (видів діяльності), ресурсів (матеріальних, трудових, фінансових) та оптимізації пропорцій економічних систем (маркетингу, менеджменту, корпоративної та виробничої) з метою забезпечення виживання підприємства та відтворення його конкурентоспроможності на ринку.

Особливості реформування плодоовочеконсервної промисловості у 90-х роках минулого століття призвели до диференціації підприємств за рівнем реструктуризації. Нами виділені три групи підприємств в галузі, залежно від їх сучасного стану і необхідності подальшої реструктуризації. Для кожної групи запропонована своя концепція реструктуризації.

1 група — підприємства, які здебільшого вже адаптувалися до ринку і знаходяться в активному стані. Для них актуальна лише оперативна часткова реструктуризація ресурсів (рисі).

2 група — підприємства, які знаходяться в стані перманентної реструктуризації і вже частково її здійснили. В межах реструктуризації цих підприємств найбільш важливим є часткова реструктуризація систем та комплексна реструктуризація ресурсів (рис. 2).

3 група — підприємства, які мають ознаки стратегічної кризи та кризи прибутковості. Реструктуризація цих підприємств повинна бути стратегічно орієнтованою, комплексною та включати в себе і реструктуризацію бізнесу, і реструктуризацію систем, і відповідну реструктуризацію ресурсів (рис. 3).

Схема реструктуризації кожного підприємства має індивідуальний характер. В дисертаційній роботі було визначено декілька загальних сценаріїв, що з'явилися під час проведення реструктуризації підприємств: це укладення орендних договорів зі структурними підрозділами; створення дочірніх фірм; передача, продаж та комерційне використання об'єктів соціальної сфери;

Рис. 1 Схема концепції реструктуризації підприємств першої груп.

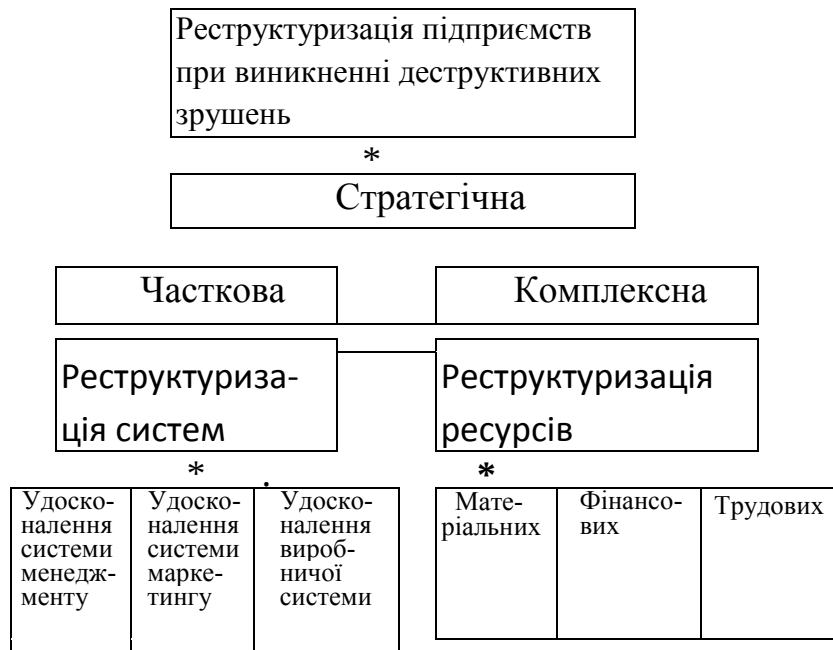

Рис. 2 Схема концепції реструктуризації підприємств другої групи.

Рис. 3. Схема концепції реструктуризації підприємств третьої групи

За продаж непрофільних активів, таких, які не відповідають стратегічній концепції підприємства, підрозділів та видів бізнесу, а також формування великих виробничих комплексів із підприємств, що мають технологічний зв'язок. Для більшості підприємств одна із провідних тенденцій організаційних змін

останніх років — інтеграційна. Досвід реструктуризації систем в компаніях-лідерах засвідчує, що корпоративна реструктуризація відбувається переважно в напрямку формування інтеграційних структур, як вертикальної так і горизонтальної інтеграції. Переважна більшість компаній при цьому за своєю організаційно-правовою формою стали холдингами. Для досягнення відновлення конкурентоспроможності ці підприємства обрали маркетингову стратегію, адекватну умовам ринку, впровадили нові виробничі процеси. Відбулися якісні зміни системи управління та її структури внаслідок введення нових функцій і відповідних служб згідно з ринковими умовами господарювання.

Проведені аналітичні дослідження реструктуризації підприємств плодоовочеконсервної промисловості встановили погіршення в технологічній та територіальній структурі виробництва плодоовочевих консервів та наявність резервних, законсервованих потужностей, що обумовлює необхідність реструктуризації потужностей консервних заводів. У процесі реструктуризації була поставлена задача визначити такий рівень потужності переробних заводів, який повністю забезпечить потреби внутрішнього ринку України у плодоовочевих консервах, тобто визначити межу, нижче за яку подальше скорочення обсягів виробництва за рахунок демонтажу потужностей буде збільшувати залежність України від імпорту цієї продукції, що абсолютно недоцільно, виходячи із природно кліматичних особливостей країни, сприятливих для виробництва плодів та овочів. Користуючись цим концептуальним підходом та обґрунтованими нормами споживання консервованих плодів та овочів в розрахунку на одну людину за рік, кількістю споживачів плодоовочевих консервів, було здійснено розрахунок необхідного рівня потужності плодоовочеконсервних підприємств, обов'язкового для реновації з тим, щоб забезпечити потреби населення України у плодоовочевих консервах за рахунок власних виробників (тобто мінімальний рівень). Розрахунковий рівень потужності становить 1728 муб. плодоовочевих

консервів на рік., що складає 47,4 % від рівня їх виробництва у 1990 р. та 121,9 % у 2005 р. При реструктуризації потужностей переробних підприємств вважаємо необхідним забезпечити збереження великих індустріальних комплексів, розташованих у природно кліматичних зонах овочівництва та садівництва, які формують індустріальну основу промисловості і без яких переробку плодів та овочів можна було б віднести до напівкустарного виробництва. Висновки. Стаття спрямована на розв'язання важливої економічної проблеми — реструктуризації підприємств, як складової структурних перетворень економіки країни. Вона узагальнює і розвиває наукові дослідження, щодо визначення суті і формування концепції реструктуризації та містить пропозиції стосовно вдосконалення цього процесу з урахуванням специфіки функціонування плодоовочеконсервних підприємств.